

27.04.2017

MAAHANMUUTTOVIRASTO

MIGRATIONSVERKET

FINNISH IMMIGRATION SERVICE

Voimassaoloaika
toistaiseksiKohderyhmä
Vastaanottokeskukset/
alaikäisyksiköt
MaahanmuuttovirastoSäädösperusta
Laki kansainvälistä suojelua
hakevan vastaanotosta sekä
ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta
(746/2011) 8 §, laki
Maahanmuuttovirastosta
(1344/2009) 2.2 §

OHJE USKONNONVAPAUDEN JA USKONNONHARJOITTAMISEN HUOMIOIMISESTA VASTAANOTTOKEKUKSISSA

Maahanmuuttovirasto antaa ohjeen uskonnonvapauden ja uskonnonharjoittamisen huomioimisesta vastaanottokeskuksissa. Suomen perustuslain 11§:n mukaan jokaisella on uskonnon ja omantunnon vapaus (731/1999). Uskonto ja sen harjoittaminen on jokaisen ihmisen henkilökohtainen asia. Jokaisella ihmisellä on myös vapaus olla uskomatta tai vaihtaa halutessaan uskontoa.

Ohjeen tarkoituksena on edistää turvapaikanhakijoiden yhdenvertaista kohtelua vastaanottokeskuksissa uskontoon liittyvissä kysymyksissä. Lisäksi tavoitteena on tukea Maahanmuuttovirastoa vastaanottolain 8 §:n (746/2011) mukaisessa vastaanottotoiminnan ohjaamisessa, suunnittelussa ja valvonnassa.

Yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista säädetään lailla. Jos ohje on yksittäisessä tapauksessa ristiriidassa vastaanottolain, ulkomaalaislain, hallintolain, perustuslain, muiden velvoittavien normien tai kansainvälisten velvoitteiden kanssa, ei ohjetta tule soveltaa.

Ylijohtaja Jaana Vuorio

Ylitarkastaja Kati Vahtera

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä.
Maahanmuuttovirasto 27.04.2017 klo 14:09. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

SISÄLLYS

1. Yleistä uskontoon liittyvistä kysymyksistä	3
1.1. Taustaa uskonnonharjoittamisen mahdollistamiseen.....	3
2. Peruseriaatteet ja toimintamallit vastaanottokeskuksessa	4
2.1. Uskonto on ihmisoikeus.....	4
2.2. Jokaisella asiakkaalla on uskonnonvapaus	4
2.3. Asiakkaita kohdellaan yhdenvertaisesti	4
2.4. Asiakkaiden yhteydenpito seurakuntiin ja uskonnollisiin yhteisöihin	5
2.5. Hiljentymiseen soveltuva tila vastaanottokeskuksessa	5
2.6. Uskonnollisten juhlien huomioiminen vastaanottokeskuksessa	6

1. Yleistä uskontoon liittyvistä kysymyksistä

Uskonnonvapauden ja uskonnonharjoittamisen kysymykset ovat osa vastaanottokeskusten arkea. Ne koskettavat niin asiakkaita kuin työntekijöitä. Vastaanottokeskusten asiakaskunta koostuu monen uskonnon edustajista sekä henkilöistä, joilla ei ole vakaumusta. Kaikilla tulee olla mahdollisuus asua, olla ja elää oman vakaumuksen tai vakaumuksettomuuden mukaisesti vastaanottokeskuksessa turvapaikkaprosessin keston ajan.

Perustuslain 11 §:n nojalla jokaisella on uskonnon ja omantunnon vapaus. Uskonnon ja omantunnon vapauteen sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaumus ja oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan. Uskonnonvapautta on kunnioitettava myös vastaanottokeskuksessa eikä uskonnon harjoittamista saa aiheettomasti rajoittaa.

Vastaanottokeskusten tulee kiinnittää toiminnassaan huomiota uskonnonvapauden käsitteeseen, kuin myös vapauteen olla uskomatta. Jokaisella on sekä vapaus uskontoon että vapaus uskonnosta. Kaikkia asiakkaita ja heidän suhtautumistaan uskonnollisiin kysymyksiin tulee kunnioittaa ja heitä tulee kohdella tasavertaisesti.

Em. seikat tuovat haasteita arjen vastaanottokeskustoiminnalle. Esimerkiksi uskonnonvapaus ei poista ihmisten arjesta kaikkea uskontoihin liittyvää sisältöä. Tämän ohjeen tarkoituksena on antaa yhteinen toimintamalli vastaanottokeskusten toimintaan uskonnollisten kysymysten suhteen.

1.1. Taustaa uskonnonharjoittamisen mahdollistamiseen

Ihmisoikeuksien julistus ja kansainväliset ihmisoikeussopimukset suojaavat ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapauden. Uskonnolliset ja ei-uskonnolliset vakaumukset ovat yhtä suojattuja. Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus antaa ihmisille vapauden omaksua oman vakaumuksensa mukaisen maailmankatsomuksen: ihminen saa uskoa mihin haluaa. Vakaumus voi olla uskonto tai muu eettinen katsomus.

Ihmisillä on myös oikeus liittyä uskonnolliseen tai muuhun katsomukselliseen yhdyskuntaan tai erota siitä. Jokainen saa valita, mihin uskoo. Julistuksen mukaan ihmisillä on oikeus harjoittaa, julistaa ja opettaa omaa maailmankatsomustaan. Katsomus ei kuitenkaan anna oikeutta loukata muiden ihmisten oikeuksia.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 9 artiklan mukaan ”henkilöiden vapaudelle tunnustaa uskontoaan tai vakaumustaan voidaan asettaa vain sellaisia rajoituksia, joista on säädetty laissa ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa yleisen turvallisuuden vuoksi, yleisen järjestyksen, terveyden tai moraalin suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi”.

Eduskunnan oikeusasiamiehen ja oikeuskanslerin ratkaisut uskonnon harjoittamisen osalta korostavat muun muassa sen tärkeyttä, että kaikkien perusoikeudet toteutuvat samanaikaisesti ja että oma positiivinen uskonnon harjoittamisen vapaus ei loukkaa muita tai toisia perusoikeuksia.

Mikäli uskonnon harjoittamista joudutaan jossakin tapauksessa rajaamaan, on kuitenkin samalla varmistettava se, että uskonnon harjoittamiselle ei yleisesti ole olemassa esteitä. Uskonnon harjoittamisessa olisi löydettävä tasapaino, jossa henkilö voisi kunnioittaa uskontonsa asettamia velvoitteita mutta samalla kunnioittaa myös toisia.

Turvapaikanhakijoiden kohdalla on syytä tiedostaa, että turvapaikan myöntämisen yhtenä kriteerinä voi olla ulkomaalaislain 87 §:n mukaisesti vaino uskonnon johdosta.

2. Peruseriaatteen ja toimintamallit vastaanottokeskuksessa

2.1. Uskonto on ihmisoikeus

Asiakkaalla on oikeus uskoa ja harjoittaa uskontoaan. Uskonto on monille turvapaikanhakijoille keskeinen osa identiteettiä. Turvapaikkaa koskevan hakemuksen käsittelyn aikana uskonnon merkitys esimerkiksi henkisenä voimavarana voi edelleen korostua. Asiakkaiden joukossa voi olla myös henkilöitä, jotka hakevat turvapaikkaa uskonnollisen vainon perusteella. Uskonnon merkittävyys ihmisoikeutena on merkittävä elementti uskonnonvapauden käsitteen sisällä.

2.2. Jokaisella asiakkaalla on uskonnonvapaus

Asiakas saa valita vapaasti, harjoittaako uskontoa vai ei. Asiakas voi myös halutessaan vaihtaa uskontoa. Uskonnonvapauteen kuuluu myös se, ettei asiakas joudu vastaanottokeskuksessa asuessaan vastoin tahtoaan osallistumaan uskonnollisiin tai uskonnollisesti virittyneisiin tilaisuuksiin, joudu keskustelemaan tahtomattaan uskonnollisista asioista tai joudu kokemaan uskontoon liittyvää painostusta.

Vastaanottokeskuksen henkilökunnan tulee tukea eri uskontojen rinnakkaista yhteiseloja ja havaitessaan häirintää, syrjintää tai kiusaamista, jolla tuntuu olevan uskonnollinen sävy, puuttua tilanteeseen. Yksilöön kohdistuvaan mahdolliseen painostukseen tulee reagoida asianmukaisesti. Tilanne tulee selvittää ja asiakkaan oikeus ja mahdollisuus uskonnonvapauden toteutumiseen tulee pyrkiä palauttamaan. Mahdolliset toimenpiteet harkitaan sekä toteutetaan aina tapauskohtaisesti.

2.3. Asiakkaita kohdellaan yhdenvertaisesti

Ihmisten yhdenvertainen kohtelu on turvapaikanhakijoiden vastaanottojärjestelmän keskeinen arvo ja toimintaperiaate. Henkilökunnan tulee omalla toiminnallaan tukea yhdenvertaisuuden toteutumista ja olla tasapuolinen toiminnassaan.

Vastaanottokeskusten henkilökunta auttaa asiakkaita yhdenvertaisesti uskontonsa harjoittamiseen liittyvissä kysymyksissä oman työnsä ja tehtäviensä mahdollistamissa rajoissa. Tavoitteena on, että asiakas saa tietoa uskontonsa harjoittamisen mahdollisuuksista keskuksen sijaintialueella.

Vastaanottokeskus on yhteiskunnassa erityinen paikka, jossa samoissa tiloissa ja elinympäristössä asuu ja oleskelee usean eri uskonnon harjoittajia tai vakauksettomia henkilöitä. Tällöin korostuu erityinen yhdenvertaisuuden ja tasapuolisuuden merkitys. Erityisesti keskuksen yleisissä tiloissa tulee pyrkiä takaamaan se, että jokaisella on sekä vapaus uskontoon että vapaus uskonnosta. Vastaanottokeskuksen yleisissä tiloissa ei tule toteuttaa näkyvää uskonnonharjoittamista, jotta kaikkien asiakkaiden oikeudet toteutuvat; jokaisella asiakkaalla on sekä vapaus uskontoon että vapaus uskonnosta.

Vastaanottokeskuksessa tapahtuvan näkyvän uskonnonharjoittamisen tulee tapahtua joko keskuksen hiljaisessa huoneessa, asukkaiden asuinhuoneessa tai asiakas ohjataan oman uskonnollisen yhteisön tiloihin. Mikäli saman asuinhuoneen jakaa henkilöitä, joista osa harjoittaa uskontoa näkyvästi ja osa on vakauksettomia tai harjoittaa eri uskontoa, tulee keskuksessa miettiä tapauskohtaisia toimenpiteitä esimerkiksi huonejärjestelyitä, joilla turvataan kaikkien osapuolten vapauksien toteutuminen; vapaus uskontoon että vapaus uskonnosta.

2.4. Asiakkaiden yhteydenpito seurakuntiin ja uskonnollisiin yhteisöihin

Vastaanottokeskukset mahdollistavat asiakkaille yhteydenpidon sijaintialueensa seurakuntiin ja uskonnollisiin yhteisöihin, siten että asiakkaat löytävät halutessaan niiden yhteystiedot. Yhteystiedot voivat olla keskuksen ilmoitustaululla tai muussa sovitussa paikassa. Asiakkaille tulee välittää tietoa siitä, mistä he saavat tarvittaessa nämä yhteystiedot.

Asiakkaiden mahdolliset oman uskonnollisen yhteisön edustajan tapaamiset pyritään ohjaamaan pääsääntöisesti niiden luonnolliseen ympäristöön, uskonnollisen yhteisön omiin tiloihin. Oman yhteisön edustajat voivat vastaanottokeskuksen vierailukäytänteiden mukaisesti tavata asiakasta myös vastaanottokeskuksen tiloissa. Tällöin erityistä huomiota tulee kiinnittää muiden asiakkaiden uskonnonvapauden kysymyksiin. Vierailut ovat aina henkilökohtaisia. Vastaanottokeskuksen yleisissä tiloissa ei voida järjestää uskonnollisia ryhmäkokoontumisia vaan nämä tapahtumat kuuluvat uskonnollisten yhteisöjen omiin tiloihin.

Mikäli vastaanottokeskuksen sijaintialueella ei ole oman uskonnon yhteisöä tai asiakas ei jostain henkilökohtaisesta syystä pysty niihin itsenäisesti menemään omasta halustaan huolimatta niin asiakkaan uskonnonharjoittamista tuetaan käytettävissä olevin keinoin. Esimerkiksi asiakasta voidaan ohjata yhteydenpitoon seurakuntaan omalla puhelimellaan tai sosiaalisen median kautta.

2.5. Hiljentyamiseen soveltuva tila vastaanottokeskuksessa

Vastaanottokeskuksessa voi olla neutraali erillinen hiljentymistila, joka mahdollistaa uskonnon harjoittamisen tai hiljentymisen rauhassa sekä sen, etteivät muut asiakkaat joudu tahtomattaan osallistumaan uskonnolliseen tai uskonnollisesti virittyneeseen tilaisuuteen. Vastaanottokeskus voi paikalliset olosuhteet huomioon ottaen päättää kyseisen tilan mahdollisesta käyttöön ottamisesta.

Mikäli vastaanottokeskuksessa on käytettävissä tällainen tila, on sen oltava kaikkien asiakkaiden käytössä uskonnollisesta vakaumuksesta tai vakauksettomuudesta riippumatta. Hiljentymistila ei ole omistettu millekään uskonnolle tai juuri sen harjoittamiselle vaan on avoinna kaikille hiljentymistä kaipaaville asiakkaille. Tilassa ei tule olla näkyvillä uskonnollisia tunnuksia vaan tilan tulee soveltua kaikille myös vakauksettomille asiakkaille hiljentymiseen soveltuvana tilana. Vastaanottokeskuksen henkilökunnalla on velvollisuus luoda tällaiseen tilaan, jos sellainen on käytössä, yhteiset ja kaikille osapuolille tasapuoliset ja selkeät säännöt ja valvoa niiden toteutumista.

Vastaanottokeskukselta ei kuitenkaan edellytetä tällaisen tilan käyttöön ottamista. Tällöin vastaanottokeskuksen tulee tuoda asiakkaiden saataville tietoa lähialueella toimivista uskonnollisista yhteisöistä ja niiden tiloista tai muista mahdollisuuksista, jotta asiakkaalla on mahdollisuus harjoittaa omaa uskontoaan tai käydä hiljentymässä.

2.6. Uskonnollisten juhlien huomioiminen vastaanottokeskuksessa

Vastaanottokeskuksessa voidaan ottaa huomioon uskonnollisesti merkittäviä tapahtumia (esimerkiksi ramadan, joulukuukausi, pääsiäinen). Tällöin on kuitenkin huolehdittava, että muut asiakkaat eivät joudu vastoin tahtoaan osallistumaan näihin uskonnollisiin tai uskonnollisesti virittyneisiin tilaisuuksiin.